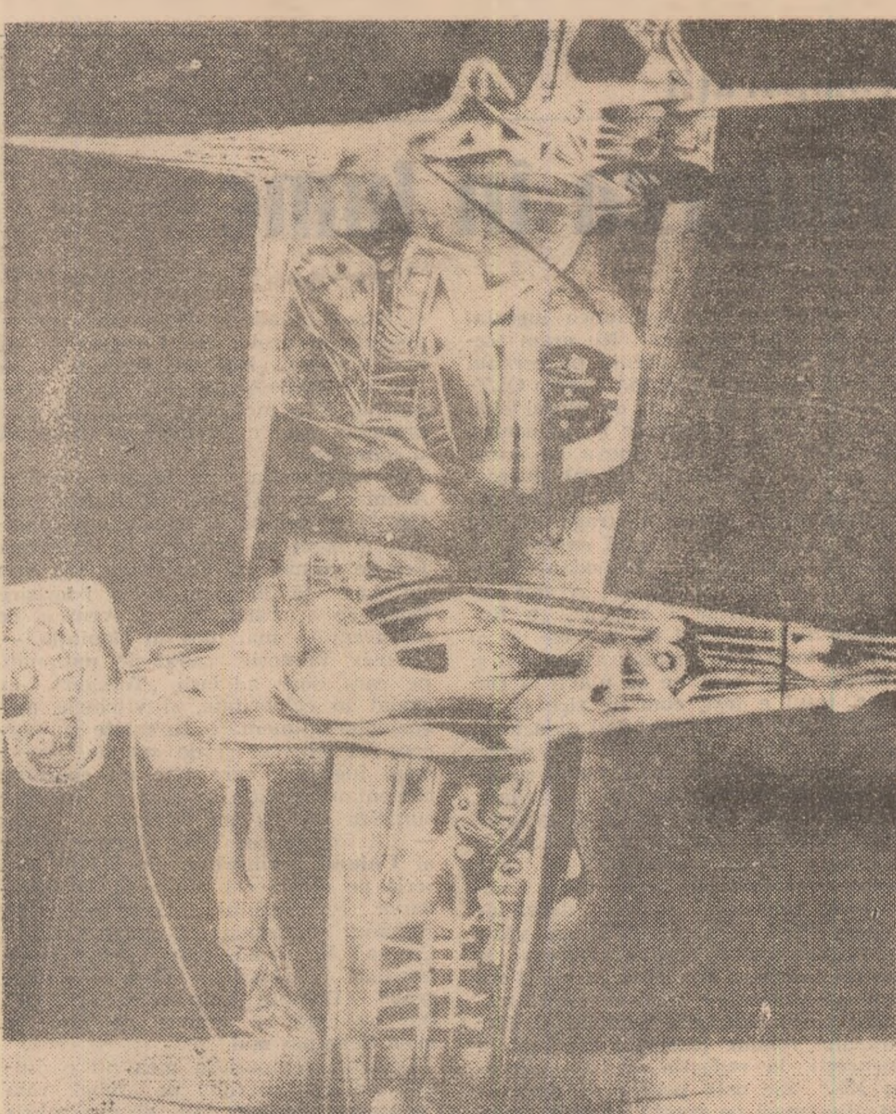
Petre Roman a aprobat apariţia „României Mari"

Interviu cu EMIL HUREZEANU (pag. 3)

CONVORBIRI LITERARE

FONDAT 1867 DE „JUNIMEA"

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor din România serie nouă nr. 17 (1306) mai 1991

Începind cu 20 mai 1991, la cinematograful Victoria din Iaşi va rula filmul „Piaţa Universităţii România"

Moţiunea Iordache

In şedinţa de luni a Camerei, domnul Claudiu Iordache, deputat de Timiş, a citit o moţiune ce trebuie să fi stricat liniştea multora. El a propus infiinţarea unei comisii parlamentare care să studieze dosarele tuturor inalţilor funcţionari publici (senatori, deputaţi, miniştri, magistraţi), in vederea stabilirii raporturilor acestora cu Securitatea. In caz că va intruni majoritatea, iniţiativa fostului vicepreşedinte al partidului de guvernămint are şansa de a deveni cel mai important eveniment al vieţii noastre politice. De punerea ei în practică atirnă, de fapt, viitorul ţării. Nu trebuie să fii prea perspicace pentru a vedea că, în momentul de faţă, principala putere din Romania nu este nici legislativul, nici executivul, nici judecătorescul, ci tocmai securitatea, care nu doar că şi-a redobindit poziţiile serios ameninţate in decembrie '89, dar a reuşit să acapareze aproape totul. Speriaţi de revolta populară, securiştii s-au regrupat imediat după aceea, infiltrindu-se în evasitotalitatea mecanismelor societăţii, influenţind, chiar dictind cursul lucrurilor. Stilul lor putea fi uşor recunoscut în spatele tragediilor ce au marcat România după căderea lui Ceauşescu: morţii din decembrie '89, ianuarie '90, martie '90, campania electorală, iunie '90 ş.a.m.d. Răspunzătoare de uciderea fizică şi psihică a sute de mii de oameni în timpul regimului comunist, securitatea nu s-a sfiit să-şi continue fărădelegile. Nu a dispreţuit nici un mijloc pentru a-i dovedi puterii cit e de utilă: a pus la cale diversiuni, a simulat comploturi, a inventat forţe „destabilizatoare", pe care s-a grăbit, tot ea, să le facă inofensive, a lansat zvonuri, a compromis indezirabilii. Teoretic desfiinţată, parţial pensionată, parţial trecută in subordinea armatei, ea a lucrat, in realitate, nestingherită, reactivindu-şi foştii colaboratori, ajutindu-i să-şi reocupe fotoliile din care fuseseră indepărtaţi, şantajindu-i cu pătatul lor trecut. Botezată cu alte nume, securitatea e, acum, mai activă ca niciodată şi există temeri serioase că influenţa ei se intinde asupra tuturor factorilor de putere. Fără exagerare, România e în prada securităţii. Impotriva acestei realităţi de coşmar se ridică moţiunea domnului Claudiu Iordache. El cere ceea ce ar fi trebuit făcut imediat după decembrie '89: îndepărtarea agenţilor şi colaboratorilor sinistrei instituţii din structurile de putere, singura cale de a le asigura acestora o independenţă reală. Nu e vorba, a ţinut el să precizeze, de o vinătoare de vrăjitoare, ci de impiedicarea accesului securiştilor spre funcţiile publice.

Lucrurile sint, desigur, mai complicate decit par. E foarte probabil ca inşişi unii factori de putere, indatoraţi peste măsură securităţii, să facă obstrucţii moţiunii Iordache. Argumentele nu lipsesc: faptul că, de pildă, nu se cunoaşte nici pin astăzi identitatea teroriştilor din decembrie; faptul că un ofiţer de securitate, artizan al evenimentelor de atunci, e în fruntea S.R.I.-ului; faptul că a putut ajunge în Parlament o lege care stipulează obligaţia cetăţenilor de a fi informatori; faptul că guvernul Roman se grăbeşte să ia atitudine in cele mai variate privinţe, dar evită să se pronunţe in legătură cu din ce în ce mai numeroasele articole apărute în publicaţiile de dreapta ce fac apologia securităţii ; faptul că una dintre aceste publicaţii, dovedită a fi in subordinea securităţii, România mare, şi-a creat partidul cu acelaşi nume etc. Trebuie să li se amintească tuturor celor inclinaţi ori nevoiţi a proteja instituţia securităţii că aceasta poate fi suspectată de orice in afară de fidelitate, că ea nu urmăreşte decit să supravieţuiască şi să conducă din umbră şi că, la o adică, nu va ezita să-i sacrifice pe cei de care s-a folosit. Soarta lui Ceauşescu ar trebui să-i pună pe ginduri. Pe de altă parte, au şi inceput să circule zvonuri menite a discredita propunerea domnului Iordache. Se zice, bunoară, că adoptarea ei ar putea contribui la compromiterea unora dintre liderii partidelor de opoziţie, că specialiştii securităţii vor fabrica dosare, de nu le-au şi fabricat, menite a-i scoate din circuitul public. Posibil! Însă, oricit de mari ar fi riscurile, operaţia de epurare a organismelor puterii e indispensabilă. Mai mult, ea ar trebui extinsă la toate nivelele de decizie, prefecturi, primării, conduceri de intreprinderi, de sindicate etc.). Altminteri vom fi iarăşi, precum scrie pe frontispiciul României mari ce-am fost şi mai mult decit atit.

AL. DOBRESCU

Mărturia necesară

Au prins a se inmulți confesiunile carcerale. Apanaj pînă nu demult al exilului sau gîndite numai ca literatură de sertar, asemenea mărturii ajung tot mai mult, dar încă nu destul, la îndemîna marelui public. Presa născută după evenimentele din Decembrie '89 îi face loc relativ insistent, iar unele publicații și-au făcut din teribilele amintiri de închisoare o temă predilectă. Cine n-a trecut pe acolo? Și cine n-ar avea de adăugat ceva la cazuistica existentă? Interesul public s-a vădit destul de amplu spre a pune în alarmă incriminații factori coercitivi din epoca dictaturii comuniste, încă la lucru și deloc dispuși la o serioasă revizuire de atitudine. Alarmindu-se, ei s-au și năpustit asupra unui redactor ce promitea să facă dezvăluiri sistematice prin intermediul revistei **Memoria**. Totuși, confesiunile de acest fel continuă, faptele se acumulează, dosarul genocidului comis de puterea comunistă în România are de pe acum dimensiuni considerabile.

Max Banuș, cunoscut îndeosebi prin emisiunea **Tinerama** de la „Europa Liberă" iar mai recent prin revista cu același titlu, dublată de o editură omonimă, îi adaugă la rîndul său cîteva pagini de mărturii personale. Arestat la 27 septembrie 1958, pe cînd regimul se preocupa intens de lichidarea oricărei rezistențe scos din temniță la 7 ianuarie 1962, el a fost destul de precaut pentru a-și evoca experiența după aceea. „Am terminat de scris aceste note în primăvara anului 1962", spune autorul, datîndu-și astfel textul. Un text ce ne parvine așadar, fără ajustări calofile sau de circumstanță după aproape trei decenii. Sub titlul **Cei care m-au ucis**, Max Bănuș prezintă secvențe caracteristice dintr-un „film" a cărui developare completă ar fi imposibilă. Simple note" ține a preciza autorul, ca să preîntîmpine o eventuală decepție. „Simple note despre închisorile românești. Despre lagărele de muncă. Despre morți și despre vii. Despre muribunzi, despre criminali și despre victime". Note pe seama experienței personale, însă avînd în vedere și unele destine intersectate în timpul recluziunii. „Povestea" proprie se împletește cu atîtea altele, fiecare condamnat oferind în genere mai multe versiuni, după gradul de loialitate pe care îl bănuia la interlocutor.

Este povestea unui ziarist, redactor la o gazetă sportivă, care se preocupă mai mult decît alții de imagini nefalsificate, de acuratețea unei profesii căreia avea să-i rămînă credincios. **Cei care m-au ucis** e în fond o mărturie de gazetar prins în morișca represiunii comuniste atunci cînd regimul voia să-și probeze eficiența coercitivă. Trupele de ocupație se retrăgeau tocmai, iar patronii de la Kremlin voiau să știe că lasă în urmă un regim forte, capabil să reprime orice ispită heterodoxă. De aceea au fost arestați atunci nu numai adversari (declarați sau prezumtivi), dar și „dizidenții", căutătorii de nuanțe în cadrul sistemului. Radiografia lumii carcerale din acei ani ar putea dezvălui preocuparea forțelor represive de a distruge factorii de polarizare a opoziției pe de o parte, de a împiedica orice curent reformist pe de alta. Pila maghiară se cuvenea oricum ocolită. Ziaristul de la **Stadion** plonja deci într-o lume pestriță, confuză, amorfă, pusă la discreția unui aparat fără scrupule. Scenariul arestării sale nu se deosebește prea mult de altele. O echipă de „tehnicieni", în miez de noapte, cu pază la intrarea în bloc, percheziție și ochelari opaci pentru noua victimă, apoi ancheta cu tot ce însemna aceasta într-o epocă a bunului plac, cînd totul (probe și mărturii laolaltă) trebuia să se supună unei voințe implacabile, de anulare a individului. Dacă acesta nu era un adversar dovedit, el putea fi unul potențial sau în tot cazul un exemplu pentru alții. Imaginea sperietoarei din lanul de grîu le-a trecut poate nu o dată prin minte celor care voiau să înțeleagă ce li s-a întîmplat. Regimul simțea nevoia de victime pentru a-și invedera forța. Ilegitim, nu se știa la largul său decît reprimînd orice adversitate, iar dacă nu existau adversari, ei puteau fi inventați.

Cartea lui Max Bănuș ne familiarizează cu această lume, în care destinul leagă inseparabil pe călău de victima sa. Ce poate face acolo un ziarist? Nu-i e permis să scrie ori să citească, uneltele profesiei devin absolut rudimentare. Un deținut ce-și făcea veacul printre umbre, nejudecat, îi spune cum se poate păstra pe talpa unui pantof, frecată cu săpun, o știre indispensabilă. Cînd a ieșit din închisoare, după trei ani și jumătate, ducea cu sine cîteva tălpi de acestea, cu informații pe care autorul a avut apoi grijă să le fixeze într-un text, informații pe care nu le putea tipări, însă, fără a pune în pericol pe alții. Abia acum le-a venit sorocul. Dar cum îi „sună" ele după atîta timp?" Îmi par complet străine. Eu sînt cel care a trăit toate acestea? Timpul, acest binefăcător timp! El are grijă ca omul să uite. Să uite în special răul! Este, de altfel, secretul care ne ajută să ne păstrăm echilibrul, pofta de viață, încrederea în viitor". Cu această reflecție, autorul caută să distingă oarecum între timpul experienței și cel al comunicării, temporalități separate de cîteva decenii aparent consolatoare. Timpul dintîi cuprinde numai „suferințe, chinuri, crime, oameni asasinați, suflete ucise". Să le divulge? Pe cine mai interesează ele? Are clipa de față sensibilitate pentru asemenea experințe? Max Bănuș a optat, se vede, pentru o selecție a faptelor, căci ne asigură că pentru rest, ca **aide memoire**, păstrează manuscrisul. Cum arată acesta, nu putem ști.

Ceea ce autorul s-a decis a pune sub ochii oricui sînt episoade caracteristice, în care destinul propriu se întîlnește cu altele, într-un mediu atroce, care înseamnă anchete penibile, o condamnare absurdă, naivități de om onest ajuns sub teascurile puterii, oamenii scoși cu brutalitate din orizontul speranței, storși apoi în chip cu totul inuman de ultima vlagă, pînă la epuizare, pentru ca „Balta Brăilei", „Delta Dunării" sau alte zone presărate cu lagăre de muncă silnică să prospere. I-a fost dat lui însuși să le cunoască, într-un moment cînd represiunea era în toi, speranța oamenilor declina dramatic, iar judecata lucidă pe marginea situației de ansamblu devenise aproape imposibilă, date fiind lipsa completă de știri și politica de „reeducare" pusă la lucru de administrație, în cadrul unui program ce trebuia să anuleze și pentru viitor orice posibilitate de reacție contra regimului. Un securist torționar, o victimă inocentă, cîteva personaje mai stranii, un colonel răpit la Roma și adus sub bolțile Jilavei, cu un sicriu, unii colaboratori ai regimului care și-au descoperit brusc vocația civică, demnitatea fiind supuși apoi la cazne distrugătoare ca unii ce au trădat „cauza", un tînăr istoric murind din pricina unei simple pneumonii, în lipsa oricărei asistențe medicale, atmosfera celulei și viața cotidiană în coloniile de muncă, abrutizantă, nimicitoare și totuși mai aproape de „normalitate" căci îngăduia oarecum refacerea speranței la contactul cu natura. Iată temele cărții. Victime și torționari, într-un amestec schimbător, incert, cu personaje de mare ingenuitate și călăi nespus de cruzi, legați parcă laolaltă de un destin pe care nimeni nu-l poate pricepe. Se întîmplă uneori ca o bestie de gardian să aibă, nu fără riscuri, atitudini mai umane. Autorul evocă, fără nume, cîteva cazuri dintr-o colonie, parcă sugerînd că binele și răul se amestecă în viața inextricabil, că în orice judecată se cuvine a da **suum cuique**. Max Bănuș ține să fie drept, povestind episoade carcerale, evocînd „personaje" dintr-o parte sau alta a baricadei. Gratiile, gardul de sîrmă ghimpată nu separă însă lumea atît de categoric. Ambiția memorialistului e să observe „dincolo de gard — speranța, dincolo de uniformă — omul", fie acesta în haină albastră sau în zeghe cenușie. Este gîndul ce nutrește discret aceste pagini de memorialistică, unele remarcabile, scrise cu vioiciune, pagini ce vor stîrni desigur interesul comentatorilor, al istoriografiei nu în ultimul rînd.

Al. ZUB

Max Banuș, **Cei care m-au ucis**, București, Ed. Tinerama, 1991, 214 p.

comparații

Căderea în lume

O emisiune la televiziunea iugoslavă m-a făcut să tresar. Nu eram tocmai atent la ce se derula pe ecranul televizorului meu personal marca OLT-208, citeam ceva și, ca de obicei cînd doresc să mă concentrez și, în același timp, să doresc pe cineva în jurul meu, apăs pe buton și schimb programul pe canalul sîrbilor. Limba lor mă reconfortează, nu-mi distrage atenția de la ceea ce fac — aud expresii ca „saveza comunista", „Slobodan Miloșevici", „Franjo Trudman", „vreme sutra", „nova plocia i kaseta", „u Rumunia hleba e 9 lei dă azi" etc. — și știu că totul e în regulă: avem pod și hidrocentrală comune cu plavii la Dunăre, totul e fest, cum ar zice ei.

Dar zilele trecute, pe cînd redactorul unei emisiuni culturale îi tot dădea zor cu **kultura**, am auzit vorbă românească. Repet: citeam, nu mă uitam, citeam înainte. Dar, ca în fenomenul acela, **faiding**, auzeam o voce românească, o limbă românească pe sub aceea a crainicului, ceva ca un palimpsest vorbitor care se dezvăluie singur. Uimit, am privit. Și am văzut că Poetului Ștefan Augustin Doinaș i se lua un interviu. Din cînd în cînd, era lăsat să vorbească, apoi crainicul traducea peste cuvintele poetului și cărturarului român. Interviul era luat la București, la redacția revistei „Secolul XX". Zic asta pentru că am văzut afișe mari pe pereții camerei unde a fost filmat interviul pe care scria **Secolul XX**, precum și o bibliotecă micuță, de serviciu, cum se văd adesea prin redacții. Dar să trec la esențe!

Domnul Doinaș dădea reporterului sîrb referințe privitoare la „atenția" de care se bucură scriitorii și intelectualii români în propria lor țară: Domnia Sa expunea — pe scurt — cazurile Banu Radulescu și Petru Creția. Apoi, vorbind de **Cercul de la Sibiu**, de acea falangă a culturii noastre interbelice, amintea de cei 86 de ani de pușcărie pe care i-au totalizat membrii săi. Căci, nu-i așa, ce poți face în totalitarism decît să totalizezi... Repet, distingeam greu, comentatorul sîrb se suprapunea cu vocea sa — acum plictisitoare — peste vocea poetului român.

Ei, și? veți zice — ce mare scofală? Un poet român la TV. iugoslavă nu e o noutate. Și Nichita, și Sorescu, și Mircea Eliade, și Doina Uricariu au apărut pe acolo. **De Ceaușescu nu mai vorbesc... Dar eu, domnilor, de cîte ori gîndesc așa ceva o fac comparînd. E o meteahnă veche, de puer probabil, asta e. A înțelege înseamnă a compara.**

Și comparația am făcut-o imediat. Acum cîțiva ani buni (să fi fost prin 1987?), o echipă a televiziunii iugoslave a făcut un reportaj la București. Era pe vremea lui Ceaușescu, așa cum ne place să începem orice istorisire. După ce a arătat tot ce avem și ce nu avem — mai ales în Capitală —, inclusiv faimoșii „adidași" naționali, pe care doar adidașii „Torsion" i-au egalat în celebritate, și vitrinele magazinelor alimentare aureolate cu borcane de ghiveci și de spanac, reporterul iugoslav, care este un cunoscut comentator politic în țara sa, ne face surpriza să-i ia un interviu — scurt — lui Constantin Țoiu, vicepreședinte al Uniunii Scriitorilor din R.S.R. Așa scria pe ecran, cel puțin. Și, la întrebarea reporterului: „cum merge?", românul i-a răspuns că merge. Ça va? Ça va! Pe urmă, scurt, sîrbul arată imediat „adidașii". Care — „mergeau"... Domnul Țoiu zicea „ça va". Dar eu cred că spunea, de fapt, je m'en fiche pas mal!

Desigur, comparația mea nu e dintre cele mai subtile: pe atunci trăia Ceaușescu. Pentru unii, el n-a murit nici astăzi. Dar domnul Țoiu ar fi avut atunci ocazia — „ocazie este viața noastră însăși", poet anonim din secolul XX — să spună scurt și nepieritor ceea ce s-a chinuit mai apoi (cît de literar nu importă) să spună prelung în romanul său, apărut la scurt timp după aceea. Mă refer la **Căderea în lume**. A fost, desigur, o nesincronizare. Și o cădere eternă. Tot are Dl. Țoiu obsesia păcatului originar înălțat la rang de politică de stat. Și păcatul originar fiind căderea din condiția în care ne-a așezat Divinul, totul vine acum de se leagă. A vorbi ceva și a face altceva. A gîndi îngerește și à huli omenește. Duplicitatea — această boală a veacului.

Totul se leagă. Se înlănțuie. Syntogismus. Mai este puțin pînă la concept. Omul e undeva în spate.

În spatele căderii...

Nicolae COANDE

Trebuie să i se comunice lui Iliescu Ion că face parte din Alianța Civică

• Dorin Popa în dialog cu EMIL HUREZEANU •

D.P. — Domnul Câmpeanu n-a amenințat niciodată că-și dă demisia din Parlament.

E.H. — Da. Nu faci program politic de opoziție, amenințînd mereu pe cineva că-ți dai demisia, dacă nu se întîmplă ceva. Ți-o dai, domnule! Ți-o dai și ai terminat. Și atunci nu mai ai program. Îl iei de la început, il refaci.

D.P. — S-a zis că e momentul, apoi că nu e momentul.

E.H. — Nu știu ce s-a zis, dar opoziție politică nu se face prin demisii. Știi, politica ultimativă și politica care se face pe baze plebiscitare! Adică să ne hotărîm acuma: ne dăm demisia sau nu. Să facem un referendum despre venirea regelui sau nu, este un semn de predemocrație. Este un semn de infantilism public foarte nociv.

D.P. — Ți-ai închipuit altfel?

E.H. — De ce la Budapesta e altfel și la Praga?

D.P. — Dacă ai observat, Ion Iliescu este singurul lider din țările de Est, care a mai rămas, la acel așa numit „program Gorbaciov".

E.H. — L-au ales 85 la sută din români. Nu a rămas de capul lui.

D.P. — A fost și ajutat să fie ales.

E.H. — L-au ales 60 la sută din români, 25 la sută l-a ajutat securitatea și...

D.P. — Nu numai la asta mă refer. La toată manipularea opoziției, la toată manipularea alegătorilor, a...

E.H. — Cînd un președinte ca Havel, cu trecutul lui de dizident, spune, atenție, sîntem toți dalmațieni (cum se spune la București — cehii n-au asta), sîntem toți vinovați cu ceea ce s-a întîmplat cu comunismul și cu nu știu ce, eu cred că are dreptate. Așa este. Numai că nu Iliescu trebuie s-o spună.

D.P. — Culmea e că pe Iliescu l-a ajutat chiar și opoziția. Radu Câmpeanu și Ion Rațiu, candidînd la funcția de președinte, i-au adus-o pe tavă lui Ion Iliescu. Asta-i prima lor mare greșeală.

E.H. — De ce?

D.P. — Pentru că ei veneau din străinătate, a fost ușor să se spună că n-au mîncat salam cu soia și nu ne vindem țara! Iliescu era și cel mai tînăr dintre cei trei. Apoi, Rațiu și Câmpeanu, prin candidaturile lor, au legitimat o funcție întronată de comuniști la noi: președinția.

E.H. — Asta a fost o prostie, domnule. Eu m-aș fi lăudat cu faptul că n-am mîncat salam cu soia.

D.P. — Asta știu c-a fost o prostie, dar le-au dat comuniștilor apă la moară.

E.H. — Adică de ce să-mi cer scuze c-am fost mai deștept ca dumneata, în loc să stau să mănînc... sau să nu mănînc salam cu soia.

D.P. — Dar Ion Rațiu n-a venit să candideze în fața americanilor, a venit să candideze în fața românilor. La asemenea argumente au fost românii sensibili, trebuia să țină cont și de electorat, nu?

E.H. — Ion Rațiu n-a venit să candideze în fața românilor. Ion Rațiu a fost propus să candideze în numele unei fracțiuni a românilor. De ce acei români l-au propus pe Ion Rațiu? Acolo trebuie găsită explicația, nu cine este Ion Rațiu! De ce nu te-au ales pe tine, sau pe un student la Politehnică, sau pe un avocat, sau pe un inginer, sau pe Petre Roman. Deci a fost adus un emigrant aici care n-avea legătură cu electoratul. De ce? Aici stă problema! Pe mine nu mă neliniștește persoana domnului Rațiu.

D.P. — Nu despre persoană e vorba.

E.H. — Atunci despre ce e vorba?

D.P. — În primul rînd, ei nu trebuiau să accepte să candideze pentru o funcție instalată de comuniști. Trebuiau să aducă în discuție Constituția din '23!

E.H. — Nici vorbă. Tu ai auzit de pacea rușinoasă de la Buftea?

D.P. — Da. Dar poți să reamintești asta, dacă vrei.

E.H. — Sistemul de pace rușinoasă. La un moment dat, ajungi într-o situație cînd singura ieșire dintr-un conflict, dintr-o stare de tulburare, de convulsie care amenință să nu se mai termine, cum este asta din România, acum, este pacea rușinoasă. Îți dau, ca să-mi dai! Înțelegi? Este ceea ce au făcut spaniolii, cînd au scăpat de Franco, cu ajutorul lui Franco, și l-au adus pe rege. Spaniolii numesc asta „reforma pactada", reforma prin pact cu inamicul. Lasă-mă să-mi fac treaba, iar eu îți garantez imunitatea și retragerea din treabă. Asta trebuie să facă România. Altfel, nu. Din societatea civilă nu face parte numai **Alianța Civică. Și Guvernul**, și Iliescu fac parte din **Alianța Civică. Din Alianța Civică** face parte, la propriu, și Iliescu. Trebuie să i se comunice și lui asta, sînt convins că vor dispare și problemele.

SECURITATEA DIN ROMANIA A FOST O SECURITATE MAI BUNĂ DECÎT SECURITĂȚILE DIN CELELALTE ȚĂRI COMUNISTE

D.P. — Da?

E.H. — Da. Numai că trebuie să-l convingeți! **Alianța Civică** este societatea civilă. Trebuie să facem păci rușinoase. Știi ce se întîmplă? Se tot vorbește de **Securitate**, nu? Că **Securitatea** este un fel de diavol, nu? Este. Să știi însă că eu pornesc și de la ideea că **Securitatea** din România, așa diabolică cum a fost ea, (dacă îți spun ceva acuma s-ar putea să nu-mi reproduci și să-ți stîrnească revolta, imediat) a fost o securitate mai bună decît **Securitățile** din celelalte țări comuniste.

D.P. — Cum explici asta?

E.H. — Nu știu.

D.P. — Da, dacă ne gîndim la ce se întîmpla dacă Securitatea trăgea în noi.

E.H. — În afară de asta, de ce s-a întîmplat în decembrie. Nu știi ce era **Securitatea** bulgară, nu știi ce era **Securitatea** maghiară, nu știi ce era **K.G.B.**-ul!!

D.P. — La noi, în presă, se spune, apare mereu că Securitatea românească a fost cea mai dură.

E.H. — De ce? De ce a ajuns cea mai dură? Nu cumva este tradusă prin frica victimelor ei?

D.P. — Ba da, cred că da. Și frica umflă pericolul.

E.H. — N-aș spune că frica trebuie să fie un indicator. Adică frica mea față de tine trebuie să te definească pe tine. Mă definește mai mult pe mine, decît pe tine. Eu nu exclud vina **Securității** care a început. Cine a început? **Securitatea** a început, nu bietele victime! Să nu cumva să continuăm să creăm vini, pornind de la fricile noastre. Va dispare **Securitatea**, va dispare pericolul securității și tare mă tem că vom rămîne încă cu frici.

D.P. — Există o societate civilă la noi în țară?

E.H. — Păi sigur că există.

D.P. — În genul celei din Franța, de exemplu?

E.H. — Nu în genul celei din Franța. Nu se poate compara. Franța nu mai are, practic, nevoie de societate civilă. România are mai mult nevoie. E diferența de la populație la... o populație dizolvată de ce-a trăit și de divergențele de acum. Trebuie să se refacă, să se coaguleze, să se transforme într-un popor. Într-o societate, nu? Populațiile sînt ăștia care vin, pleacă, aplaudă. Dar dă-mi voie, nu te supăra, la ce-am asistat astăzi aici, la **Convenția** dumneavoastră? La un moment dat, era un simptom de populație, de presocietate civilă. Faptul că se poate aplauda, la fel de frenetic, la interval de zece minute, vorbitori complet diferiți, este un semn de... de...

D.P. — Și încă aici e, oarecum, elita societății civile românești. Sînt lideri de partide, intelectuali, reprezentanții opoziției.

E.H. — Nu știu. Mă tem că nu. Sînt de trei zile la București, acum. Sînt a patra oară. Am fost în două discoteci, întîmplător, cu copilul unei prietene, zilele trecute. Am constatat că în una din discotecile private ale Bucureștiului se înțelege mai bine realitatea și se face politică mai rațională decît în multe din birourile executive ale partidelor de opoziție.

ANDREI PLEȘU E UN OM ADMIRABIL CARE MERITĂ SPRIJINIT

D.P. — Asta este un răspuns la faptul că gerontocrația este încă promovată, în partidele noastre politice?

E.H. — Păi este. Asta nu mai e de înțeles, asta e de văzut. Sigur că este. Domnii Câmpeanu și Cunescu au mai spus ceva. Au spus: acuma vine **Alianța Civică** și ne pune ultimatum, dar de ce n-au venit ei la noi de la început? Da, intr-adevăr, e o întrebare valabilă! De ce n-a venit? Și acum de ce nu se face partid **Alianța Civică**? De ce nu intră în sistemul de forțe care contează?

D.P. — Există o reținere față de cuvîntul „partid", nu față de ideea de partid, pentru că noi am trăit sub Partidul Unic Comunist Român.

E.H. — Este o prostie. România a fost partid? Comuniștii au fost un partid în România?

D.P. — Așa s-au numit. De asta spun de cuvîntul „partid"....

E.H. — Era o bandă de bandiți și de mafioți, formată din 300 de persoane cu 2000 de securiști. Și restul erau purtători de carnete. Asta era partid? Partid a existat în Bulgaria, în Uniunea Sovietică, în Ungaria.

D.P. — Vrei să comentezi poziția Domnului Pleșu față de Guvern, față de societate, față de cultură?

E.H. — Admirabil ministru, admirabil intelectual! De cîte ori **Guvernul** a greșit a spus-o. Dacă n-ar fi fost ministru al culturii și ar fi fost Romulus Vulpescu, ar fi fost catastrofal și pentru cultură. Din fericire și pentru Vulpescu (cred că s-ar fi ars mai repede decît e cazul acum) și pentru Pleșu, care n-ar fi făcut nimic în clandestinitate. E un om admirabil, care merită spijinit. Trebuie să intri și înăuntru dacă vrei să vezi cum arată casa pe dinăuntru și s-o repari pe dinăuntru, nu? Nu numai să stai să strigi afară.

D.P. — Ar fi un posibil viitor prim-ministru?

E.H. — Nu. Dar nici nu vrea și nici nu e cazul. De ce? Ne-am învățat ca oamenii capabili, care știu să discute și care știu să-și facă treaba bine trebuie să devină neapărat prim-miniștri. Primul ministru nu trebuie să fie omul cel mai inteligent și mai capabil. Aș spune să fie mai cinstit. Cel mai cinstit ar trebui să fie acum.

D.P. — Da?

E.H. — Da. Oamenii cinstiți să conducă fabrici, oameni inteligenți să conducă **Academia**, primul-ministru să fie un om cinstit care să-și îndeplinească promisiunile.

D.P. Dacă spui că Securitatea nu-i atît de puternică în România cum îți explici apariția „României Mari"?

PETRE ROMAN A APROBAT PERSONAL APARIȚIA „ROMÂNIEI MARI"

E.H. — A, e o chestie mai complicată care vine dinainte de **Securitate**. Problemele naționale și naționalismul ăsta care aici are niște rădăcini cît trunchiul prunului, astea vin de departe. Vin de o mie de ani de probleme nerezolvate, nu numai în România. **Și** în Ungaria și în Iugoslavia. **Din asta** s-a nutrit Europa Centrală și **Răsăriteană**. Astea-s niște boli care au reapărut acuma normal. Au ieșit din frigider. Comuniștii le-au ținut la frigider, la congelator. **Acuma** au ieșit. **Și** ungurii, și românii și țiganii se învrăjbesc unul pe celălalt. **Securitatea** știe că asta este o baza de capital politic. Cu asta pot să controleze. Adică pot să transforme impulsurile astea iraționale, pot să le transforme în mijloc de manipulare politică și de mobilizare. Știu că a treia **Convenție a Forumului Democratic Antitotalitar** nu scoate în stradă o sută de mii de oameni. Dar „Vatra Românească" ar putea să scoată, cum ne amenințau anul trecut, în ianuarie, trei milioane cu chestia că vin ungurii. Este și o expresie a instinctului fricii de securitate, este și o plasare în probleme interetnice pentru că nu mai are altele nu?

D.P. — Și exploatează incultura politică a maselor, nu?

E.H. — Și incultura politică a maselor și faptul că masele și chiar liderii politici ai maselor nu vor să intre cu mîinile suflecate și foarte atenți în problema națională. **E ușor** să spun, cum l-am auzit pe **Nicolae Manolescu** spunînd, cînd eram eu la liceu mă înțelegeam bine cu colegii evrei, cu colegii unguri. Nu asta-i problema. Sigur că ne înțelegem bine cu amanta unguroaică, cu unchiul neamț și așa mai departe. Nu asta-i problema. Problema este că există un cod de comportament față de minorități pe care l-a adoptat lumea civilizată, între timp și pe care noi trebuie să-l învățam și să ni-l inoculăm, și să ni-l facem propriu. La început, o să strîngem din dinți, o să spunem că nu-i adevărat. Bănuiesc că și trecerea, de la lampa cu gaz, la becul electric, cam la fel, cu greutatea asta s-a făcut. Cînd spun minoritate de ce să aibă ungurii mai multe drepturi decît noi cum tot aud? Sînt drepturi ale minorității! Astea nu trebuie traduse în privilegii, decît pentru cei care vor să nu existe drepturi ale minorității, pot fi chiar și privilegii.

D.P. — N-am înțeles foarte limpede cum justifici apariția „României Mari". Numai prin prisma naționalismului?

E.H. — „România Mare", revista?

D.P. — Revista, da.

E.H. — Este o excrescendență patologică care e o sumă de ceva a mai multor lucruri, ca să zic așa. Este urmare a faptului că nea Barbu și ceilalți n-au fost exmatriculați imediat din climatul public. Astfel de indivizi, cînd persistă și semnează, trebuie exmatriculați! Îți atrag atenția că am văzut certificatul de semnare a cererii de înființare a revistei „România Mare" și rezoluția afirmativă era a lui Petre Roman. Unul dintre primele argumente ale acestei cereri de înființare era „desființarea acestei cocini care se numește **Europa Liberă**". Așa că vezi și tu l-am văzut cu ochii mei, documentul!!

O felie de tort

Pentru a înțelege mai bine paginile care urmează, cititorul trebuie să știe că ele fac parte dintr-un roman despre închisorile politice de la începutul anilor '60, din România. Sînt, cum se va vedea, fragmente alese dintr-un capitol despre foame și despre o anume formă de detenție celulară. Începutul acestui capitol a apărut, prin bunăvoința d-lui Dorin Tudoran, în revista „Agora", în numărul din ianuarie-martie 1991.

Farmacistul Aristide Gheorghiu avu în timpul foametei momentele lui de glorie. Farmacistul era un bărbat scund, cu înfățișare ștearsă, părînd adesea neînsuflețit, era sfios și pudic, iar lunile de muncă petrecute la dig, departe de a-i insufla porniri brutale, născuseră în el nevoia de blîndețe. Pe rampele digului făcuse echipă cu popa Mihalache, care ajunsese curînd să-l urască pentru firea lui îngăduitoare, pentru că învățase carte și pentru toate deosebirile nete dintre ei. Căci unul era opusul celuilalt. Popa Mihalache nu avea nimic preoțesc în făptura lui, afară doar de înfățișarea de clopotniță, care amintea de aerul impunător al clericilor așa cum copacul amintește de pădure. Era atît de mare încît s-ar fi crezut că povestea aceea, care spune

că la seminar catiheții erau hrăniți cu ciorbă ca să facă burtă și să aibă prestanță — povestea aceea, crezută legendă, era adevărul curat. Dar popa Mihalache, susținea Don Bazilio, nu fusese niciodată la seminar, iar dacă fusese, atunci nu citise **Biblia**, iar dacă o citise, atunci o socotea inegală, pentru că vedea în tăierea vițelului cel gras un episod înălțător, dar avea îndoieli cu privire la minunea din pustiul Betsaidei, venindu-i greu să creadă că cinci piini și doi pești sau două piini și cinci pești (aici nu era foarte limpede) săturaseră mulțimile pînă într-atît încît să mai și rămînă și douăsprezece coșuri cu firimituri. Altminteri, continua Don Bazilio, părintele nu mai călcase în biserică de la botez. Era un haiduc travestit. Și nu se hrănise cu ciorbă, ci cu miei fripți, iar măreția pîntecului său, care ar fi putut să fie ușor confundat cu un abdomen de mitropolit, fusese udată cu vin. Popa Mihalache era tipul gastric. Fălcile lui trăiau ca să mestece, întregul organism era un aparat de mîncat. Vorbea numai despre mîncare, într-o vreme cînd foamea era departe, iar hrana, indiferentă în conținut, căpăta valoare prin cantitate. Pe lîngă mîncare, popa Mihalache vorbea uneori despre cei doi copii ai săi, băieți amîndoi, pe care nu-i dăduse la învățătură pentru că, zicea el, cartea strică pe om și prea multă minte tîmpește, drept care îl făcuse pe unul cărăuș, iar pe celălalt cizmar. Deosebit de al celorlalți, popa Mihalache avea nu numai trupul, ci și văzul. El vedea limpede ceea ce nimeni altul nu putea desluși. Cînd se apropia ora prînzului, popa Mihalache înceta lucrul și își punea mîna streașină la ochi, așteptînd să zărească furgonul în care era adusă mîncarea, un soi de căruță hîrbuită, construită în lagăr și trasă cînd de un bou negru, cînd de un bou roșu. Erau două furgoane care transportau hrana și se împărțeau între cele două puncte de lucru.

— Bou roșu! striga popa Mihalache, sau: Bou negru! și trecea o jumătate de ceas înainte ca altul să poată spună că o siluetă nedeslușită, profilată pe orizont ca un punct cenușiu în lumina soarelui, se îndrepta către ei.

Una dintre bucuriile popii Mihalache, odată ce sfîrșea de mîncat, era să-l înjure pe farmacist. Făcea asta fără rafinament, dar temeinic, ceea ce era mai rău pentru Aristide Gheorghiu, pentru că variația, fie și în insultă, l-ar fi interesat, pe cînd monotonia îl înnebunea. Don Bazilio îl găsi plîngînd într-o dupăamiază, alături de roaba plină, sughițînd mocnit și cufundat în nefericire ca un copil.

— De ce plîngeți?

— Uite, dom-le, iar m-a înjurat

popa Mihalac
m-a dat dracu
— Păi înju
tră, il sfătui I
— Da, dom
jur, că oricît
înjură și mai
În baraca
nică și deven
farmacistul (
ta lui retras
nim. Într-una
celor din jy
iați de căldu
— Ca să fa
pentru opt p
patru galben
zahăr, o mîi
mașină și ze
Asta pentru
din două ga
portocale, o
dră, frișcă
de vin alb
grame de un
Cei din pa
rețeta farmac
indiferenți l
obișnuit, îi
nu spre cal
schimb, pun
suri.
— Ca să
pentru zece
seara următ
arpacașul, a
nușuri, de
albușuri, 125
dră, iar gla
de lămîie. T
greșești măs
Noul tort
cul de ascul
magean obs
schimbaseră
zie. Tortul
și se dovedi
De aici se
rilor prepara
cistul desco
tete se putea
rate feluri ș
mult decît ș
luă curînd
medieval de
știința lui î
lui de farma
tăți de cofe
duce torturi
asemănătoar
aur din plu
ficii se îngh
ristide Gh
ingredientele
formule, vo
ca pentru s
de smochin
persoane ai
ouă"; înfie
rat, și înc
„poți foarte
rul, dar tr
smochinelor
și atunci tc
purtîndu-i
și deziluzie
desena real
să vadă fic
tingeau cu
lor, simțeau
tul pe liml
dintr-o dat
Iar asta le
Basmagean
ma oară cî
poziții, car
și îi revin
denii atrag
suferite d
lui de foa
tru că îi
treaz și îl
grașă fără
ținu de cu
se instala
tul farmac
— Cum,
întrebă Do
binecuvînt
țiile astea
— Eh,
cui strică
Ceea ce
tori nu er
mea lor.
cistul sch
gătea com
mensiuni
idealului
topi toate
torturilor
titate era
site comb
sențe de
și amar s
formulă
sența tut
melor, ce
la încep
bel al g
mirosul c
numărat
ficii grac

Clipele vieții

Poezie pentru Ion Drăgănoiu

Poetul e slab, ulceros și alcoolic.
A săvîrșit un milion de greșeli.
Poetul e laș, e perfid, în divorț.
Poetul nu e generos, deși e sărac.
El caută slujbă.
Cine poate să-i dea?
Familia lui a avut sonde mari
de țiței. Poate el
să trăiască din ele?
Să-și plătească chiria
Și poezia?

Dar ce mai sondă
e poezia,
Ioane

Mihai URSACHI

Crochet

Ca o plăcută străfulgerare
umbra subțire a micilor arcade

lovituri lejere, precise, pline de grație
executate cu multă rezervă
ienetul nostru ritmat
(cum l-o fi descifrînd tipul up-to-date
burdușit cu citate din Shakespeare?)
survoluînd neputincios spațiul închis
ce îngînă ecoul

elanul mîinii de un farmec distilat
închiderea lentă a pleoapelor din rațiuni
profilactice
palparea degetelor ca o igienă a simțului
pașii laxi, parfumați, precum tinerețea
unei idei
fumul cald de țigară
ca un abur de jertfă...

nu-i timp pentru lacrimi
jocul continuă

Autoportret

Omul care împărțea visele
avea sînul burdușit cu prigori
și le scăpa peste sat
să decimeze armata de viespi

la Prut, pe malul nostru
peștele mort cu lacrima înghețată
în ochiul sticlos și roiul de muște
în jurul lui ca un semn al deznădejdii

dar ziua în care în sat ardea
o casă?

medicul rus, tuns chilug, ce săruta
mîna surorii mele și învățătoarea
bătrînă căreia-i furam din geantă
mirositoare cojițe de portocală

Semn de carte

Generația mea crede în poezie
a plecat în lume cu aparatul
de fotografiat în mînă
dar mereu e învinuită că transformă
lectura poemelor într-un rebus

Doamne, cerem o mîntuire mai domestică
crimă să fie oare dacă mobilăm vidul
și strigăm furioși și nemulțumiți
oblojindu-ne complexele
să ni se întoarcă memoria
căci viitorul fuge de sub picioarele noastre
cu viteza minciunii.

Peisaje bolnave

Am macerat ficțiunile
și visele
ale mele și ale prietenului meu
bun și ușor aerian
dar nu reușesc
decît peisaje bolnave

peste lumina inimii
ar trebui să răzbată astfel spre voi?

mi-e frică într-una
că scrisul meu înghesuie lumea

Vasile GÂRNEȚ

Soarele sfîrșește într-o duminica

1.

somnul florilor de magnolia
atît de fastuos :
o explozie oprită-ntr-un cristal
poate risipi tristețea unui vers decadent ?
iarăși se surpă tunelul spre minotaur
sosesc aceleași scrisori / aceeași toamnă
cuvintele fac larmă în mașina de scris
ca niște copii într-o cadă
vor putea reîntoarce
paradisul unei duminici pe iarba
întotdeauna verde în poem ?

2.

în grădină a înflorit numărul de aur
pe fiecare floare chipul unui an
— cauda pavonis —
de aici se poate vedea
ceața în parlamentele europei
dimineața
radioul înregistrează miei înjunghiați
fardul trucînd fotografia defunctului
ca o promisiune de nemurire
se rostogolește
pe roțile mașinilor
spre sfîrșitul de secol —
un parking nins
la marginea timpului

3.

apoi masca e scoasă și numărul de aur e mort
numărul 1 : această măsură a singurătății
în capitale celebre
împotriva timpului grăbit al mașinilor
se plimbă — cel de pe urmă centaur
într-o vitrină își vede manechinul
vînat de istorie
sînge dăruit războaielor/ideilor
se clatină
cel de pe urmă centaur —
pe aceste scări rulante ah cum
îmbătrînește totul pe negîndite

4.

pe calea regală a cerului
gardată de luminări
și muții și surzii și ciungii și orbii
cu ce-a mai rămas pe ei de la vămi
se duc la judecată
i-așteaptă atîtea ștampile
proaspăt umezite de buzele domnului
vizionarea zilelor trase la indigo
iarăși și iarăși
rondul de noapte coborît din cer
întunericul răscolit de lanterne
foarfeca între suflet și trup
ordinul : luați-l !

5.

parcă într-un vitraliu sîngerează
ochiul ciclopic
al sfîrșitului de secol
numărul de aur — 100 de măști ale singurătății
sosesc ambulanțe
trupurile vor fi vindecate
sub toată radiația cîmpiilor de radiu :
fragii sălbatici
tiparul
numărului de aur
în urmă — un zgomot de pod prăbușit
în incendiul istoriei
ah somnul florilor de magnolia
în grădină / ca niciodată

Dumitru CHIOARU

leidoscopic al esențelor ; urmăreau tulburați cantitățile de tort care luau naștere seară de seară dinaintea lor, torturi de lămiie, de portocală, de mandarină, de chitră (farmacistul făcuse o fixație asupra citricelor) — pînă cînd, într-o seară, Aristide Gheorghiu ajunse să spună :

— Pentru un tort de optzeci de kilograme, lucrul cel mai greu este de găsit vasul în care să-l faci, dar te poți folosi de un cazan pentru marmeladă. În rest, măsurile vin de la sine. Iei o măsură de zahăr de... Și unt, mult unt !

Nimic nu îi descumpănea mai tare pe cei ce încercau să rețină gramajele de la un tort la altul, pentru a-i verifica farmacistului calculele, decît faptul că măsurile nu creșteau proporțional cu greutatea tortului, ci se schimbau necontenit și se amestecau între ele, dînd impresia de haos, pentru ca apoi tortul să se închege din gramaje modificate, dar de o riguroasă precizie. Drept care, pe ascuns, fostul învățător Sava se apucă să-și noteze, cusînd cu acul în gulerul unei cămăși, fabuloasele rețete de tort. Exactitatea mobilă a gramajelor îl fascina.

Impresia pe care torturile o produseră asupra procurorului Filipoiu fu de risipă. Cantitățile de unt necesare la un tort de optzeci de kilograme erau nepermis de mari, dacă țineai seama de bani. Dacă rețetele farmacistului îi ațîțau simțurile, acel „unt, mult unt" îi deschideau perspectiva plină de regrete a unor pachete albe, pierdute pentru eternitate în cazan. Și nu numai banii îl împingeau spre economia de unt, fiindcă se dezvățase de uzul lor, ci și un simț al păstrării pentru mai tîrziu, pentru zile negre, pe care foamea îl sădise în el. De aceea, Filipoiu îndura cu greu să audă cum kilograme de unt sînt zi de zi risipite, iar cînd farmacistul calculă că erau necesare cincisprezece kilograme de unt la un tort de optzeci de kilograme, o scînteie de geniu alimentar străbătu rațiunea fostului procuror, care se văzu dintr-o dată fabricant de unt după o rețetă propie.

— Dragă domnule Theophil, i se adresă el studentului exmatriculat, simțind nevoia să-și împărtășească secretul, trebuie să-ți spun că am descoperit cum se poate obține un kilogram de unt din două pachete de margarină a jumătate de kilogram pachetul.

Acestea i le destăinui Filipoiu în șoaptă, cu un aer conspirativ și sub semnul celei mai adînci taine, în timp ce se plimbau printre paturi; precauțiune numai cît suficientă pentru a nu fi auziți. Însă procurorul nu se adînci în explicații ci vorbi grav, ca și cum s-ar fi îndoit de reușită:

— Firește, lucru posibil numai în condițiile unei alimentații științifice!

Dar cei mai mulți dintre tifici nu erau impresionați de unt, ci de lapte. Rețetele farmacistului, deși îl foloseau rar, treziră în cei ce ascultau o nostalgie a laptelui. Laptele amintea nu doar de hrană, ci și de copilărie. Alexa Pop, care asista seară de seară la prepararea torturilor, visă peste zi : „Păşteam vaca sub pădure și, cînd a apus soarele, am venit acasă și am muls-o, iar laptele era dulce și avea gust de lămîiță". Laptele fu evocat aburind, mîncat cu mămăligă sau băut simplu, rece, cald, prins, apoi se transformă în brînză, aici amintirile crescură în diversitate, iar foamea se adînci, brînza se apropie de smîntînă, ea însăși rudă cu laptele, iar smîntîna devie în crème și prăjituri, unde rafinamentul fu curmat, pentru că părăsise fondul și se îndrepta spre formă. Tificii revenîră la lapte. Foamea crescu și se umflă odată cu laptele și căpătă nuanțe amenințătoare din ziua cînd Stareșin povesti că dăduse cailor ovăz fiert în lapte. Oamenii îl priviră cu dușmănie, ca și cum mîncarea le-ar fi fost luată de sub nas. Acum foamea stîrnea în ei furie, și orice conversație despre mîncare trebuia purtată prudent, întotdeauna în spiritul lipsurilor în care trăiau. Altminteri, a vorbi despre belșug cu aerul că nimic nu e mai firesc ca belșugul însemna a nu fi solidar cu ceilalți. Numai Sava era prea cufundat în rememorarea fericirii lui gastronomice trecute pentru a privi în jur, iar el nu era interesat de unt, pe care îl considera vîscos și nedemn, și nici de lapte, față de care manifesta o indispoziție organică, ci de ouă, de minunatele fructe ale cărnii, cu forma lor de oval magic, în același timp hrană substanțială și delicatesă. Ouăle erau totul, și el se hrănise cu ouă și nici nu-i păsase de cîte mînca, pentru că putea să mănînce oricîte, și nu se ostenise să le gătească în vreun fel anume, pentru că asta era pierderea de vreme, ci le mîncase făcute omletă.

— Eu, cînd mă întorceam de la școală, povesti Sava, îmi făceam cîte un scrob în care stricam cel puțin douăzeci de ouă...

— Domnule Sava, zise Theophil, încetează domnule cu poveștile astea !

— Nu credeți ? continuă Sava. Ba, dacă vreți să știți, odată am aruncat la prăjit douăzeci și cinci ca pe nimica, nici nu mă uitam la ouă...

Și își roti privirile în jur pentru a desființa neîncrederea. Însă impresia lui era falsă. Nimeni nu punea la îndoială existența omletelor. Altceva era de nesuferit: asemenea relatări, care amestecau regretele pasejste și înfometate cu disprețul pentru bucătărie, felul în care Sava se contrazicea, preferind ouăle înaintea oricărui aliment și înghițindu-le cu zecile, dar vorbind despre ele cu nepăsare. În lăcomia lui, era nerespectuos. De aceea, pierzîndu-și cel dintîi stăpînirea de sine, Theophil îi aruncă o pătură în cap și, cu toată stima pe care o aveau pentru fostul învățător, oamenii trecură să-i tragă cîte un picior în spate, pentru că nu mai suportau grozăvia unor astfel de ospețe, care, nefiind justificate de rafinament, precum torturile farmacistului Aristide Gheorghiu, ci dovedindu-se chiar forme primare de a se sătura, se aflau în contrast cu foamea lor, chinuitoare, dar demnă. Erau indecente.

Vlad PAVLOVICI

Vlad Pavlovici, născut în august 1967, este student în anul al V-lea al Facultății de litere, București, secția română-engleză. A debutat cu proză în revista „Contrapunct", în martie 1990. Alte colaborări : „România literară", „Agora". Împreună cu Fevronia Novac, Ara Șeptilici, Alexandru Pleșcan și Andrei Zlătescu, a fondat, în 1990, „Clubul literar" al Universității bucureștene.

cronica literară

Între fantastic și absurd

Cititorul care parcurge paginile volumului **Nuvele inedite*** trebuie — într-o oarecare măsură — să renunțe la obișnuințele de lectură create pînă acum de proza lui Mircea Eliade. Și aceasta, pentru că autorul se abate de la modelul fantastic, distrugînd plăcerea nuanțelor, a amînării, a incertitudinilor și a ezitărilor, adoptînd un ton acid, sarcastic. La prima vedere, nimic nu pare să se fi schimbat; **forma nuvelelor este, în esență, aceeași, dar de această dată, ea va acționa asupra unui cu totul alt fond.** Așa încît, pînă la urmă, povestirile ajung să se închege în jurul unor pseudo-mistere, născute parcă din fandaxia unor personaje caragialiene. Cotidianul înregistrat de mințile lor rudimentare se transformă într-o mulțime de acte de neînțeles și, desigur, nocive securității unui stat hazliu ca și cel al lui Ubu. Pînă și gesturile cele mai inofensive sînt disecate: numărul suspecților e în continuă creștere, peste tot descoperindu-se semne ale unor teribile comploturi. S-ar părea că, în lumea descrisă de Eliade, mesajele cifrate destabilizatoare circulă mai bine decît corespondența privată, iar limbajul aluziv e mai obișnuit decît cel comun. Și, cu cît fantasticul devine mai mult o convenție, cu atît întîmplările banale ajung mai cețoase, inexplicabile. În fine, Eliade surprinde în tot ridicolul ei arta aceasta unică de a descoperi ce nu este de a provoca anchete interminabile asupra nimicului, deci de a urni mașina aberantă ce trebuie hrănită cu delicte — imaginare sau nu. Tensiunea firească a scrierii fantastice este înlocuită, treptat, de suspiciunea generalizată și vulgarizatoare, de isteria demascărilor și plăcerea perversă a speculațiilor. Noul mister al prozelor e întreținut din belșug de „raportările discrete", de la guri dezlănțuite la urechea ce trebuie să audă. Chiar și acolo unde nu există nimic anormal, mișună informatorii, zboară zvonurile și amenințările. S-a pierdut sentimentul inițierii și, în schimb, s-a instaurat o nesiguranță perpetuă. Protagoniștii episoadelor grotești — indiferent de ce parte ar fi — ajung să creadă pînă la urmă că nimic nu este așa cum pare, dedesubturile fiind întotdeauna surprinzătoare și, bineînțeles, „suspecte". Confuzia ce se face între **mister** și **suspect** nu trebuie să mai mire pe nimeni: este reacția firească a unei lumi ce nu poate percepe misterul decît în termeni de adversitate, neputîndu-i nici măcar bănui esența. Nimic din ce se întîmplă în **Pelerina** nu ține de adevăratul mister, nimic nu ar justifica o desfășurare de forțe pentru a rezolva o problemă care nu există. Însă, în mod paradoxal, cu cît incapacitatea de a comunica în vreun fel cu misterul este mai mare, cu atît interpretările, presupunerile sînt mai numeroase, iar încriminările mai violente. Deși semnele neliniștitoare pentru ordinea desăvîrșită a aparatului represiv nu sînt altceva decît manifestări destul de normale, iar punctele de plecare ale eșafodajelor abradacabrante rămîn destul de nesemnificative, totuși, lanțul exagerărilor se poate continua oricît. Imaginația celor lipsiți de orice altă imaginație se dovedește a fi inepuizabilă. O simplă discuție poate declanșa mecanismele de apărare ale sistemului hipertrofiat, un amănunt vestimentar angajează mii și sute de mii de comentarii. Totul pare ciudat aici unde se tălmăcește și se răstălmăcește fiecare deviere de la normă, se sancționează pînă și normalitatea. Orice incident trebuie rezolvat cu promtitudine; n-are nici o importanță dacă incidentul respectiv este o existență umană irepetabilă. Astfel, în nuvela **Pelerina**, un personaj devine de-a dreptul suspect numai pentru că se încăpățînează să poarte o pelerină militară din alte timpuri, peticită în dreptul epoleților: „Dar Zevedei e un om ciudat: vrea să se distingă de popor, și atunci recurge la orice semn distinctiv...". Ei bine, de la o asemenea constatare și pînă la imaginarea unui complot extrem de vast și atît de bine pus la punct, încît nimeni nu știe despre ce este vorba, nu mai e decît un pas. Făcut cu o mare ușurință, trebuie să spunem, de amatorii de noi mistere. Edițiile apocrife ale „popularului ziar **Scînteia**", mesajele ce s-ar putea transmite prin paginile sale pun pe jar „serviciile speciale", mereu sigure de puterea lor de a descifra orice eveniment „suspect". Toate detaliile sînt inventariate, interogatoriile se înmulțesc, întîmplări disparate se leagă — sau ar trebui să se lege —, nu trebuie scăpat din vedere nici un suspect, se scormonește avid în viața personală a celor cît de cît implicați în această afacere, se mobilizează specialiști... Eforturile sînt epuizante și, pînă la urmă, mașinația se dovedește a fi, pe cît de vastă, pe atît de inofensivă. Mesajele subversive descifrate cu atîta sîrg nu sînt decît îndemnuri pacifiste și citate din **Biblie**. Contrastul între semnificația îndemnurilor lansate prin **Scînteia** — unul dintre ele chiar în limba română, cît de cît accesibilă și „serviciilor speciale". „Fericiți cei săraci cu duhul căci a lor va fi împărăția Cerurilor" — și eforturile disperate ale interpreților sînt mai mult decît ridicole. Sarcasmul lui Eliade este, probabil, pe măsura exasperării sale din ultimul deceniu de viață.

Schema fantastică devine, deci, un mijloc de a face vizibilă anchilozarea unui sistem paranoic, **reacțiile sale aberante în fața misterului. Astfel, nepotrivirea între formă și conținut forțează sistemul represiv să își dezvăluie** absurditatea. Nuvelele lui Eliade vor evolua, deci, între expresia ezoterică și suspiciunea bolnăvicioasă între posibila inițiere și tragicomedia demersurilor „specializate", între trăirea autentică și actele rigide, programate. Personajele trăiesc în două registre diferite: pe de o parte, degradarea, teama, singurătatea, minciuna, „jocul dublu", de cealaltă, ritualurile inițiatice și ieșirile din timp. Însă, dacă la început pare să existe o concurență între fantastic și absurd, treptat, și din ce în ce mai obsesiv, atenția autorului — și a cititorului — se oprește asupra anchetelor interminabile și inutile. Teroarea — mai difuză sau mai directă — face să se șteargă aproape de tot sugestia fantastică. Experiența unică a lui Dayan devine — la sfîrșitul lecturii — mult mai puțin interesantă și ciudată decît seria de agresiuni, de torturi psihologice (și nu numai) declanșată. Mai mult decît atît, recunoașterile și identificările ce se produc în mintea cititorului — și la care, parcă, este împins de întreaga desfășurare a textelor — anulează aproape atracția pentru un posibil text neîncheiat, seducător. Latura fantastică a nuvelelor lui Eliade începe să nu mai aibă alt rol decît acela de a forța conștientizarea schizofreniei generale. Fantasticul, deci, este subminat de absurdul care-l însoțește, de ridicolul reacțiilor celor inapți pentru mister. Devine oglinda în care sîntem invitați să privim o lume hîdă, hibridă, ridicolă și amenințătoare. În ciuda umorului autorului — nu atît de suculent încît să împiedice conștientizările — paginile lui Mircea Eliade ar fi triste și apăsătoare dacă, pînă la urmă, eruperea necunoscutului în mijlocul monotoniei n-ar însemna o înfrîngere a absurdului. Paralelismul fantastic — absurd, vizibil de-a lungul întregului volum pare să se încheie totuși într-un mod fericit, lăsînd o ieșire — chiar dacă, uneori, iluzorie.

Gabriela GAVRIE

x

* Mircea Eliade, **Nuvele inedite**, ed. „Rum-IR", București 1991.

P.S. Dintr-o nedorită eroare, în numărul precedent n-au apărut referințele la volumul **Zidirea și alte povestiri** de Mihai Ursachi. Este vorba de **Editura Moldova**, Iași, 1991.

Un ieșean prin București, la 1991 (2)

Și iar pe străzi... Soarele luminează de amiază. De-ar fi amiaza lucidității! Pe ziduri, inscripții vechi, dar și altele, evident noi. Ca niște răni care nu se închid. Ca un țipăt exasperat, uneori strident, alteori naiv, dar cu o vibrație de patetism prelungind ecouri în și dinspre Piața Universității. „Jos demagogii!" Pare vag. A, da, mai încolo sensurile se întregesc: „Jos demagogii comuniști din guvern!" Strigăte, poate că nu chiar în pustiu. Deși... La noi, cu dubioasa noastră, de neclintit „originalitate", demisia e, cum s-a văzut, reversibilă. Că unii au trișat, că alții n-au fost în cărți, jocurile sînt făcute, domnilor! Greu de spus pentru cîtă vreme. Vor fi fiind niște exaltați necunoscuții autori ai acelor incomode graffiti? Cu ce ochi le privesc în voia vremurilor? Speră? Pășești mai departe, dus pe gînduri. Și bucureștenii? Se încruntă furioși? Sînt, de acum, blazați? Se lasă în voia vremurilor? Speră? Pășești mai departe, dus pe gînduri. Și îți vine să declami, precum bardul cugetăreț: nu de comunism mă cutremur, ci de veșnicia lui. Care „veșnicie" pare a fi adînc, perfid sădită în mulți dintre noi. De unde, care va să zică, „Emanația"! N-avea haz plimbarea, nu-i așa, fără un panseu. Dar nu e, în toate astea, nimic de rîs. Dimpotrivă.

Însă, dacă te faci că nu observi aspectele dezolante, întristătoare, poți avea și momente de bună dispoziție. Totul este să mergi pe jos, evitînd pe cît posibil voracele taxi-party, să nu vrei neapărat să cumperi de la shopuri (shopurele...) ceva anume, să nu fii nevoit să stai la hotel. Decît, dacă, vorba ceea, n-ai ce face cu banii. Oricum, acasă te vei întoarce afiș. Consignațiile, puzderie, îți fac, ce-i drept, cu ochiul, firmele luminoase clipind parșiv, ademenitor. Te apropii, te uiți în vitrine, suspini... Niște prețuri de groază, mai bine treci pe trotuarul de vizavi. Dar parcă acolo nu-i la fel? Se poate și să nu fie. Florărese, producători de gogoși, vînzători de flecuștețe. Ziare peste ziare, cărți, pentru toate gusturile (dar nu și pentru toate pungile), sumedenie de chițibușuri și alte bagatele își așteaptă, în forfota necurmată, cumpărătorii. Strada, în anumite zone, ia înfățișarea unui bazar.

Florin FAIFER

minima moralia

Schimbare în noi

Leszek Kolakowski constatase că post-totalitarismul nu este încă democrația, ci numai un fel de fază mai blîndă a totalitarismului. Tot el, ajunsese la concluzia că, în post-totalitarism, „se poate spune efectiv orice fără teamă de represalii, dar și fără speranța de a obține vreun efect concret". Cît privește efectul concret — e limpede, România este o societate cum nu se poate mai post-totalitară. Toată lumea spune adevăruri (sau minciuni), dar nimănui nu-i pasă. Dacă revenim însă la definiția kolakowskiană și o întoarcem pe toate părțile, observăm că, de fapt, nici nu am ajuns (măcar) în faza post-totalitară. Probe? Cîte vrei. De la atacurile verbale la care sînt supuși opozanții în presa oficială pînă la brutalitățile fizice pe care ei le suportă din partea unor forțe mai mult sau mai puțin „obscure". Începînd cu ianuarie 1990 („Moarte intelectualilor") continuînd cu înfricoșătoarea mineriadă și sfîrșind cu maltratările cărora au căzut victime Banu Rădulescu, Petru Creția sau nenumărații jurnaliști independenți — pare a se fi pus „în execuție" o întreagă **listă neagră.** Nici nu mai vorbesc de telefoanele de amenințare, nici de epistolele anonime alchimizate în laboratoarele vechii (sau noii) **Securități.** Cum nu vreau să vorbesc de alte abuzuri legislative sau ce țin de „rațiunea practică". Toate acestea nu fac altceva decît să confirme că lumea românească mai are o mulțime de pași de făcut pînă la intrarea (măcar) în post-totalitarism.

Și, atunci, ce-i de făcut? Probabil, nu știe nimeni cu precizie dar, în același timp, poate nu ar fi inutil să privim în jur, să vedem ce-au făcut cei ce s-au trezit înaintea noastră pentru a încerca ieșirea din comunism. S-ar putea reproșa că, procedînd astfel, nu am face altceva decît să pierdem timpul în continuare. Nu cred că este o problemă adevărată — timpul pe care îl petrecem sub actuala putere este oricum pierdut și, atunci, nu ne rămîne altceva de făcut decît să încercăm să-l folosim cumva și spre binele societății noastre, spre binele cetățeanului nostru deprimat și dezorientat. Ehehei, unde-s optimismul și entuziasmul din decembrie 1989? Cum era și firesc, s-au volatilizat întrucît lipsea pînă și minimul de structuri care să le susțină și sporească. Asta în vreme ce structurile totalitare s-au refăcut aproape instantaneu, după simpla eliminare din cîmpul vizibil a exponenților cei mai compromiși.

S-a putut vedea încă o dată — și diabolic de rapid — că este (aproape) imposibilă sărirea etapelor. Ne rămîne speranța că ar putea fi posibilă accelerarea parcurgerii acestor etape. Pentru aceasta însă, trebuie să pornim de la o premisă deloc optimistă, dar **pe deplin lucidă. Aceea că, cel puțin la nivel inconștient, dacă nu și la cel conștient, cu toții am fost atinși de virusul totalitar. Dacă ne vom** observa cu atenție propriul comportament, o să constatăm că există o mulțime de **gesturi, vorbe și** atitudini ce poartă stigmatul, mai apăsat sau mai moale, al acestui virus. Și aici ar putea să apară prima **conduită** salvatoare — eliminarea otrăvii totalitare din noi, purificarea interioară pînă la cele din urmă consecințe. Fără aceasta nimic nu se poate face — cel **mult,** înlocuirea unui tip de totalitarism cu altul. Acest tip de **falsă metamorfoză** poate fi deja observat la cei care înlocuiesc exclusivismul de clasă cu cel de rasă (neam) sau la adepții — **unii** cu totul neașteptați și, poate, **inconștienți** — ai unui soi de **populism** „sans rivages" ce poate face ravagii la fel de mari ca și comunismul de care încercăm să ne eliberăm.

Adevărul este că ambele posibilități invocate mai sus reprezintă tot atîtea fundături, chiar dacă, uneori, cel de-al doilea pare a vorbi în numele unei „dreptăți egalitariste" imanente. De fapt, nu există altă egalitate decît în fața legilor și a lui Dumnezeu, restul sînt povești pentru anestiziat massele. În cele din urmă, adevărul este că nu vom reuși să facem nici măcar primul pas „al lui Budha" fără a regăsi mai întîi valorile fertile ale individului, ale subiectului ce-și pune deschis problema raporturilor sale cu lumea, cu grupul său și cu comunitatea din care face parte. Or, un asemenea individ nu poate exista decît complet debarasat de clișeele cu care a fost parazitat în timpul lungii domnii totalitare. Și, dacă intelectualul, dacă scriitorul are vreo **misiune publică** în acest moment de chinuită tranziție, aceasta nu poate fi decît încercarea de re-creare a acestei **individualități pierdute** ce stă la temelia construcției cetățeanului. De abia de acolo urmează să se regăsească **sensul solidarității** cu care începe, de fapt, definiția cetățeanului. Trebuie, deci, să avem mai întîi curajul schimbării fără menajamente în noi pentru a ne putea gîndi sincer, lucid și lipsiți de vanitate, la schimbarea ce trebuie să se producă în jur. E de la sine înțeles că, măcar pentru cei mai lucizi, aceste două demersuri, departe de a fi paralele sau succesive, se îngemănează. Sau, mai degrabă, ele constituie un fel de spirală a lui Möbus, fără față-spate, o singură suprafață ce nu se divide decît la infinit.

Liviu ANTONESE

O nouă reformă ortografică (I)

La 31 ianuarie 1991, Academia Română a lansat o propunere de „îndreptare" a ortografiei limbii române, care prevede „îndeosebi revenirea la «â» din «a» și păstrarea lui «i» din «i» în condițiile regulilor ortografice elaborate de Sextil Pușcariu, precum și înlocuirea lui **sînt** cu **sunt**". Se preconizează ca discuțiile pe această temă să aibă loc „pe parcursul întregului an, urmînd ca propunerile ce vor fi reținute să fie supuse spre aprobare sesiunii Adunării Generale a Academiei Române, pînă la sfîrșitul anului 1991".

Așadar, o nouă reformă ortografică ?

Amendamentele propuse nu sînt greu de impus opiniei publice în momentul de față, cînd reformele social-politice țintesc adesea, cu nostalgie, la situația României interbelice (necomuniste), cu atît mai mult cu cît proiectul actual, prin citate propagandistice, speculează o anume stare de spirit a românilor : astfel, se invocă tradiția bună românească (reforma din 1932) și se repudiază o așa-numită inovație ortografică (reforma din 1953), impusă din afară (la inițiativa lui Stalin), din rațiuni ideologice (învățare rapidă a marxismului) și aprobată atunci cu o „unanimitate tipic socialist-stalinistă" ([Proiect] **Asupra unor îndreptări ale ortografiei limbii române**). Multă lume a crezut și încă mai crede că normele ortografice din 1953 sînt rezultatul unor concesii conjuncturale, pe linia schimbărilor nefaste, de tot felul, care au avut loc în acea vreme. La crearea acestei opinii „de masă" au contribuit însăși Academia și unii dintre savanții noștri care atunci (ca și acum, din păcate), în locul unei prezentări obiective, științifice a reformei, au formulat, atît în prefața **Micului dicționar ortografic** (București, 1953), cît și în toată presa vremii, fraze sterile și false, inoculînd în conștiința oamenilor idei care nu aveau nimic comun cu realitatea, adică cu istoria sistemelor ortografice românești, cu principiile lingvistice care au stat la baza alcătuirii acestora, cu însăși munca academicienilor de atunci și, mai cu seamă, cu eforturile extraordinare făcute de învățații români, timp de aproape un veac, în scopul desăvîrșirii unei ortografii (fonetice) românești. În tot cazul, reluarea unor discuții pe această temă ar fi necesitat, înainte de orice, o incursiune în frămîntata istorie a scrierii românești, fără prejudecăți și fără patimă.

Paradoxal, dar astăzi, cînd mai toți reclamă, teoretic, revelarea tuturor adevărurilor posibile, se pare că, în fapt, sînt eludate sau schematizate pînă și adevărurile instituite de știință și verificate în timp. Căci cei care propun o revenire la normele din 1932 aduc în actualitate o eroare întîlnită mai ales în veacul trecut în confruntările ortografice, anume, pe de o parte, ignorarea ideii de evoluție a limbii, iar, pe de altă parte, acordarea unui rol primordial semnului grafic în stabilirea esenței tipologice a unui idiom. Părea că știința limbii a depășit de mult asemenea limite. Probabil că nu s-a înțeles încă nici dificultatea întocmirii unei scrieri corecte. Căci pentru a putea stabili ortografia, chiar a unui singur cuvînt, lingvistul trebuie să aibă în vedere situația tuturor cuvintelor actuale, dar și a celor vechi, toate formele flexionare, cît și raporturile de înrudire dintre ele, originea (etimologia) diferită a cuvintelor și, de aici, a sunetelor care astăzi se rostesc la fel (cf. H. Tiktin, **Călăuza ortografică**, Iași, 1889). Dacă nu a fost premeditată introducerea unei diversiuni în societatea românească (cum sugerează Mioara Avram în „România Liberă") — și înclin să cred că nu, căci numai de un nou „război al limbilor" nu aveam noi lipsă —, a fost realizată o compromitere a Academiei Române, nemeritată pe deplin, căci, pe lîngă greșelile făcute în ultimele decenii, această instituție, care a adunat în sînul ei și personalități autentice ale culturii contemporane, a susținut înfăptuirea unor activități remarcabile : elaborarea unor dicționare, gramatici, atlase lingvistice, editarea sau reeditarea celor mai importante opere literare și științifice românești și multe altele.

Să încercăm așadar o nepărtinitoare descriere a evoluției ortografiei românești, folosind lucrările lingviștilor, mărturiile lor, și să punctăm realizările, dar și erorile înregistrate în acest domeniu de-a lungul anilor. După aceea, rămîne să judecăm dacă este sau nu oportun să acceptăm propunerile de modificare a ortografiei actuale. Ne vom referi numai la fapte legate de cele două amendamente propuse de Academie : a) scrierea cu **â** în corpul cuvintelor **(când, mormânt, râu, sfânt, vânt)**, urmînd ca **î** să fie acceptat numai în poziție inițială și finală **(înger, împărat ; hotărî, urî)** ; b) înlocuirea formei **sînt** cu **sunt**.

De la început se impune precizarea că redarea cu alfabet latin a sunetului **î** a ridicat probleme deosebit de grele ortografiștilor români, încă din a doua jumătate a secolului trecut. Etimologiștii rezolvaseră problema, mai ales în cazul cuvintelor de origine latină, notînd sunetul respectiv **(î)** cu literele din etimon (cuvîntul originar) marcate sau nu cu semne diacritice, în cazul cuvintelor de alte origini (slavă, maghiară, germană, turcă etc.), ca și în cazul cuvintelor cu etimologie necunoscută, introducînd adesea semne convenționale, rezultate prin diferite procedee analogice. Foneticștii au oscilat și ei între mai multe variante, cu precădere între **â** și **î**.

Despre ortografia românească și implicațiile ei lingvistice și sociale s-au scris numeroase studii, între ultimele, cronologic vorbind, numărîndu-se cartea Florei Șuteu, **Influența ortografiei asupra pronunțării literare românești**, București, 1976. Aici, autoarea, investigînd mai toată bibliografia domeniului, constată că semnul **î** (în corpul cuvintelor) apare în Muntenia, la 1858. În Bucovina, se generalizează, sub influența lui A. Pumnul, pe la 1864. Pînă în 1881, această literă nu este admisă în ortografia academică. Însă atunci, Comisia ortografică, prezidată de Maiorescu, mai întîi, respinge propunerea făcută de Alecsandri și Quintescu, ca ulterior să admită totuși acest semn **(î)**, pentru cazurile în care se poate stabili o alternanță cu **i** etimologic. Pînă în 1904, regula utilizării lui **î** cuprinde următoarele precizări : a) în toate cazurile cînd alternează cu **i**, de exemplu : **vînd — vinzi, sfînt — sfinți, mormînt — morminte**; la toate verbele terminate în -rî și la toate compusele cu **în-**. Dar și după această dată s-au manifestat tendințe divergente în scrierea limbii române, deci și în notarea sunetului **î**. Academia își urma propria ortografie, Eforia Școalelor avea sistemul său propriu, revistele din Ardeal încă mai păstrau unele norme cipariene, în vreme ce cele din Moldova trecuseră la o scriere fonetică, foarte asemănătoare celei actuale. Această situație a făcut ca problema ortografiei să fie dezbătută de specialiști, reuniți la cele două Congrese ale filologilor, ținute la București (1925) și la Cluj (1926). Cu aceste ocazii, s-a reluat și problema specială a scrierii sunetului **î**, propunîndu-se scoaterea semnului **â** din sistemul alfabetic. Propunerea este discutată în Academie, începînd din 1926. Șirul evenimentelor a fost reconstituit de Flora Șuteu **(op. cit.)**. Astfel, la începutul anului 1932 — precizează autoarea —, Academia acceptă propunerea filologilor lăsînd ca excepție numai scrierea cuvîntului **român** și a familiei lui. În urma unui protest înaintat Academiei de Simion Mehedinți, eminent geograf, în numele a 14 academicieni (majoritatea nefilologi), la 19 februarie 1932, Academia Română revine asupra aprobării anterioare și, la 25 mai 1932, include din nou în sistemul alfabetic pe **â**. Argumentele prezentate de S. Mehedinți s-ar putea rezuma la următoarele : **pedagogic** — îngreuierea studiului limbilor romanice și al limbii latine ; **istoric** — întunecarea latinității ; **etnografic** — ironia la care românii se pot aștepta din partea minorităților conlocuitoare, din cauza excepției create pentru numele nostru etnic ; **sociale** — dificultățile de modificare a unei norme pe care presa și-o însușise.

Carmen Gabriela PAMFIL

---

chacall

Jazz

Gioni Răducanu a cîntat foarte greu, nu știu ce-a avut în seara concertului, s-a tot înfundat în disperare și, pînă la urmă, s-a prăbușit pe clape, plîngînd în hohote. Plîngeam și noi. Toată sala plîngea.

Cînd l-a urmat Hari Tavitian, eram cu ochii uzi. Aproape că nu-l vedeam. Îi recunoșteam doar basca indigo. Gioni cîntase cu borsalina lui vînătă. La ce ne mai puteam aștepta de la Hari? A început, plîngînd și el un pic, dar, treptat, și-a dat drumul și a scos din clape ceva așa de vesel, așa de vesel, că ne-am trezit rîzînd cu gura pîn' la urechi. Pfiii ! Rîdeam și lacrimile bubuiau pe bombeuri.

În pauză, Gioni s-a lăsat călărit de două pirțotine, vorbea într-una, stătea cu mîinile la spate, ele se tăvăleau de rîs. Noi fumam.

Hari a trecut pușcă, avea ochelarii aburiți de atîta dezolare, n-a văzut pe nimeni, a ieșit spunînd ceva portarului. La miezul nopții, stătea pe bancă, în gară, și moțăia. M-am apropiat să-i văd mai bine barba. Toată seara mă obsedase barba lui albastră. Nu era albastră. I-am atins-o cu buricele, era din tablă.

Oricum, a fost o seară minunată.

Val GHEORGHIU

Aș începe cu descrierea unei case neapărat dreptunghiulare, cu odăi mari, cu geamuri uriașe, luminoase, cu ziduri de grosimi izbăvitoare. Aș plasa edificiul în mijlocul jovial, nealterat de zgomote apropiate (numai sunete ce au reușit să străbată, sîrguincioase, zeci de kilometri), al unui parc vast, pe o pajiște plină de ochiul-boului, coada-șoarecelui, laptele-cucului, brînza privighetorii, mierea-ursului, traista-ciobanului, clanța-ușii, și, bineînțeles, rochița-rîndunicii. Ar mai fi și clădirile auxiliare: magazii magnifice cu păianjeni cît pumnul, grajduri elegiace cu vaci lascive, latrine trandafirii, cotețe țepene în zefir etc... Minuțiozitatea prezentării mi-ar umple sufletul cu liniște.

*

Mă gîndesc la falnicul ibric de alamă din dulapul monumental ce acoperea aproape un perete al bucătăriei. Întotdeauna, în lungile dimineți de vară, cînd iubita ideală, numai în fustă și bluză, pregătea cu mîndrie mîncărurile pentru prînz, burluiul lui strălucitor, încovoiat, cu capătul retezat oblic, căpăta, în preajma feselor ei îmbujorate de căldură, fin transpirate în gingașul loc al atingerii uneia de cealaltă, un aer echivoc, sesizat cu acuitate de mine, gelos adorator al comorilor mirobolante. Mi se părea imposibil ca dulapul, greoiul și misteriosul dulap să nu fie îndrăgostit și el de zvăpăiata mea iubită ideală. Îl bănuiam, cu obiectele și alimentele pe care le conținea, gata de atac, necruțător cu orice mic abis fascinant al trupului de carne sfîntă. Uneori cîte o ușă sau un sertar de-al lui îi prindea cu sălbăticie marginea fustei, dezvelindu-i, într-o mișcare bruscă, pasională, picioarele diamantine pînă la linia indescriptibilă ce desparte șoldurile de rest : coapsele șlefuite precum lentilele convexe de însuși Spinoza continuate de gambele longiline, pline de sevă. Iubita ideală și-o trăgea repede, vinovată parcă, bănuind, cred, gestul licențios al dulapului, amețind ușor în zbateri tandre și secrete. Scăpată, mîngîia balamalele ușiței sau mînerul sertarului, le închidea cu delicatețe, oftînd adînc, istovită...

*

Trei fecioare iubeau o bicicletă cu laice roți aurii. Dar nici una nu îndrăznea să doarmă cu dînsa în pat, înspăimîntate că orice mișcare ingenuă, riscantă prin somn, i-ar putea declanșa soneria clevetitoare.

*

Singur, mai singur decît o lingură uitată în sertar, mai singur decît pătrunjelul uitat într-o crațiță stricată. Și, iată !, osînda din pivniți începe : gîndaci sufocați în nisip, verze ucise în putini, laptele prins murind lin, dantelele doamnei păianjen scoase la licitație !

*

Apropiindu-mi mîna de o cutie de chibrituri am simțit că un oarecine mă privește profund dezaprobator. Mai aveam doi-trei centimetri pînă la paralelipipedul cu fosfor exuberant cînd, nemaiputînd suporta disprețul celui din spate, m-am întors scurt sperînd să-l surprind într-o poziție umilitoare: gîtul întins, ochii bulbucați, gura întredeschisă. Mă înșelam. Grăsuliu și înveșmîntat în propria-mi tristețe, îngerul Emil mi-a șoptit curtenitor că în cutie nu mai sînt chibrituri.

*

Sufletele noastre erau putred de bogate în delicii. Ni le dăruiam, ca pe niște recipiente de porțelan, unul altuia. Beam din ele licorile trupului, veșnic puternici, solemni, afectuoși pînă la cruzime.

*

Să ne închipuim un poștaș care aduce numai scrisori frumoase, bune, vestitoare de enorme moșteniri, succese literare (premiul Nobel !), celebre amoruri împărtășite. Mai mult, să ne închipuim că prin simplul fapt al depozitării scrisorilor în tolba lui ele capătă un conținut fast. Exemplu. Cineva scrie cuiva : „A murit Consuela. Moșia e în ruină. Biliardul s-a dus dracului. Sînt disperat" Textul, trecut prin geanta poștașului feeric ar deveni : „Consuela e din ce în ce mai cărnoasă, sexy și bla-bla. Moșia merge strună. Biliardul... ehei ! Sînt fericit". Și, ultimă consecință, lucrurile să se întîmple chiar așa, modificate demiurgic din rău în bine de poștașul universului calm !

Emil BRUMARU

Din presa vremii...

Salut și ne pare rau ● dar vedetele acestei săptămini ramin aceleași ca și săptămîna trecută ● adica revistele **Europa**, și **Romania Mare** ● in care, pentru evrei, s-a găsit o nouă denominație ● **Brucani!** ● pentru că au o pondere mult prea mare in guvern ● și n-au dat nici un mort în decembrie 1989 ● Și mai fac și politică antiromânească ● iar un idiot vine cu bomba anului ● **„Rog Parlamentul și Senatul României să introducă in noul cod penal infracțiunea de antiromânism"** ● Și lucrul acesta îl scrie un oarecare căpitănaș de rangul I, tocmai în **Europa** ● tot acolo unde, pentru faptul de a fi oferit un interviu telefonic **Europei libere** ● Luca Pițu și Dan Petrescu sînt numiți trădători de țară! ● Dar mai avem și vești bune ● Ziarul **Azi** și-a scăzut tirajul ● la nivelul la care se tipăresc invitațiile de nuntă ● Și cînd ne gîndim ce bal o să fie cînd se vor cerceta matrapazlîcurile din perioada fesenistă ● care a și trecut ● dovadă că iarăși se vorbește despre „vidul de putere" ● Și e multă lume necăjită ● ca, de exemplu o anume Anca Păduraru ● de la **Adevărul** ● cel îndelung diviziat și iarăși la lume dat ● Fata (A.P.) se plînge că a fost manipulată ● și că filmul lui **Stere Gulea**, „Piața Universității — România" este un film de propagandă ● pictat în tușă groasă ● După capul ei, **Mineriada** o fi fost vreo chestiune de înalt estetism ● În schimb, în aceeași gazetă, în cadrul rubricii **Viața Parlamentară** avem un subtitlul de zile mari ● **Scrofuloși la datorie** ● Sa vină Regele! ● Parlamentarii vor scăpa de scrofule, iar noi de ei! ● Simplu ● ca la **România Mare** ● unde cine nu-i cu ei, e de-al nostru ● și în care **România Mare** d-nul senator Romulus Vulpescu ne aduce la cunoștință bomba anului ● **Egerul** (localitate în Ungaria) a fost ținta unui atac horthyst! ● Chiar așa: **ATACUL HORTHYST DE LA EGER** ● la arme, frați maghiari! ● Și cine nu mă crede n-are decît să consulte numărul 48 al revistei amintite ● și in care ne mai ia și dl. Barbu cu binișorul ● dar maternel! ● că, zice domnia-sa, **Haide, mamă, la furat!...** ● iar noi ce să-i răspundem? ● Du-te, mamă singurică ● că tot ai experiența!... ● Nu te-a prins decît o dată ● și taman cînd te-ai dus **Incognito** ● De, ceasul rău, pisica neagră ● cum i s-a întîmplat și d-lui Roman ● primministru de ocazie ● cînd a vrut să-și remanieze guvernul ● dar nu i-a ieșit decît cu agrarienii lui Surdu ● care-o să ajungă unde și-a-nțărcat Mutu ● calul... ● Oricum, vorba d-nului **Nicolae Manolescu** ● „Roman după Roman" ● in **România literară** nr. 19 ● Dar cine se teme de lege? ● Asta-i întrebarea! ● Și la ea ne răspunde poetul Mihai Ursachi ● în **România liberă** de vineri, **10 Mai** ● Cei care se tem de Rege ● Și, tot in **România liberă**, d-l Octavian Paler frisonează puterea ● Articolele sale au nemulțumit mai mult ca oricînd Puterea ● și cînd nu ești legitim... ● cum e cazul acestei puteri neocomuniste ● te agiți, nu gluma ● Despre „Misterele senatorului Gelu Voican", în **Cuvîntul** ● o revistă constant bună ● cu materiale scurte ● percutante, uneori explozive ● O cumpăram număr de număr ● Așa cum, din păcate, nu mai putem proceda în cazul **Cațavencului** ● care are și el o aripioară ● **Ceaușescul** ● Dar nu încheiem aici și vă mai semnalăm un titlu de zile mari ● „Cotrocenizarea sentimentelor electorale" ● apărut in **Flacăra** nr. 19 ● Și, ca observație generală mai toată presa se ocupă de pauperizarea fara precedent a populației ● dar, de, noi am spus-o de la inceput: „Aia votat, aia mîncat!"

DORIN SPINEANU

P.S. Niște inițiale (E. M.), care duc cu gîndul la un poet cacolag, tot încearcă să ne muște. Cum e mic (poetul...), negru și prost îl avertizăm să fie atent pe unde umblă... Nu de alta, dar sa nu-l călcam din greșeala... săracul!...

Încalcare de tratat

Potrivit unor știri aparute in presa din tară și de peste hotare, Uniunea Sovietică intenționează sa incheie tratate de prietenie și amiciție cu unele țari din centrul și estul Europei, printre care și cu Ungaria.

Pe de alta parte, dupa cum rezultă din emisiunile de radio și ale televiziunii române, care ne prezintă destul de des, în direct, păreri ale reprezentanților puteri executive și ale unor parlamentari din țara noastra, Ungaria este o țară ostilă României și care uneltește pe față să revendice părți din teritoriul nostru național.

Și atunci ne întrebăm: contrar prevederilor tratatului semnat intre președinții României și U.R.S.S. (deși încă neratificat de parlamentele celor două țări), Uniunea Sovietică intenționează deja, să încheie tratate cu țari ostile României? Sau obligația în acest sens nu-i revine decît României?

Marin PÂRVULESCU

Ospitalitate moldava

Zilnic pot fi văzute scene penibile la televizor: curzi ori supraviețuitori ai uraganului din Bangladesh care se sfîșie pentru o bucată de pîine. Dar acolo este vorba de oameni disperați, de o adevarată luptă pentru existență; ceea ce se intîmplă la noi cînd sosesc ajutoare din străinătate este doar rușinos și dezgustător. Săptămîna trecută, un grup de medici din Poitiers, condus de Dr. Jean Brannes, a fost nevoit să recurgă la ajutorul Prefecturii și al poliției pentru a evita incidentele care se profilau la împărțirea materialului depozitat la Sfîntul Spiridon. Direcția sanitară nu a găsit de cuviință să-i ajute pe medicii francezi pentru că, bineînțeles, ajutorul trebuie să vină spre noi, fără să implice vreo obligație din partea noastră. Este cu atît mai jenant pentru partea română cu cît acești „Medicins sans frontieres" nu beneficiaza de nici un avantaj material în urma expedițiilor în Kurdistanul Europei: nefiind funcționari de stat, ei nu primesc în acest timp un salariu, ci doar o indemnizație de patru mii de franci pe lună (salariul minim fiind în Frannța de cinci mii de franci). În acest rástimp dorm la hotel, la prieteni sau la vreun orfelinat — cum a fost cazul unui membru al echipei domnului Brannes, care urmează să întocmească și un raport asupra situației din orfelinatele ieșene. În plus, eforturile medicilor din Poitiers sînt remarcabile, dacă ne gîndim că orașul francez este de patru ori mai mic decît Iașul, ceea ce implică și colaborarea unor localități mai mărunte din împrejurimi.

Una din puținele solicitări ale medicilor de la Poitiers este aceea de a dispune de un apartament în care să poată locui pe o perioadă de cîteva luni pe an un cuplu sau două de specialiști francezi, ceea ce ar ușura contactul direct, la nivel de spital sau dispensar, cu medicii români și ar facilita munca de coordonare a ajutoarelor trimise de partea franceză. Domnul primar Uncheșel este însă de părere ca această problemă e de competența Direcției sanitare, ca să le gasească și să le dea francezilor un apartament, că primăria oricum are treburi mai importante în relațiile cu partenerii francezi: deschiderea unui magazin cu mărfuri din Poitiers la Iași și a unui magazin cu mărfuri fabricate in Iași la Potiers, ceea ce ar crea probabil o minunata piață de desfacere pentru turbinele, țevile, gogoșile și sicriele **Made in Romania.** Deci de medici să se ocupe Direcția sanitară, ca de comerț se ocupă direct primăria; probabil se va găsi și un spațiu și tot ce este necesar. **(R.A.)**

Semnul „?"

Ba chiar și al mirării

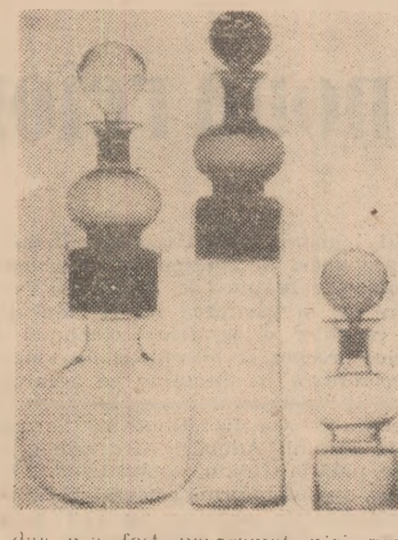
Aflu, din obiectivul și elegantul stilistic saptăminal **Iașul**, organ al **F.S.N.**, că la mitingul organizat de **Alianța Civică**, unul din cei mai vehemenți emițători de slogane anticomuniste ar fi fost Dl. Nagâț, fost tovarăș. Dacă agerul reporter al **Iașului** mi-ar fi atras atenția pe loc, ar fi făcut o faptă bună — aș fi putut ride și eu, macar o dată, cu poftă de asemenea „convertire la democrație". Oricum, mai bine mai tîrziu decît niciodată. Altceva însa nu înțeleg — ce-ar fi dorit reporterul **Iașului**? Să-l dau afară pe tov. domn Nagâț? Nu aveam cum. Pe de o parte, Dl. tov. Nagâț nu este membru al **Alianței.** Pe de alta, Piața Unirii nu este a mea, nu e a **Alianței Civice**, nu e nici măcar a săptămînalului **Iașul**, ci a tuturor cetățenilor acestui oraș. Chiar dacă **Primăria** incepe să insinueze că i-ar apaține ei și masivului grup de foști și actuali nomenklaturiști ce ocupă majoritatea apartamentelor din blocurile învecinate. De altfel, într-un asemenea apartament locuiește chiar și Dl. tov. Nagâț, actualmente patron anticomunist. De aceea, probabil, a simțit nevoia să dea glas viilor (și vinurilor)? sale sentimente anticomuniste așa cum, altădată, le exalta pe cele proceaușiste și procomuniste. Deh, românul este imparțial!

x

Dar altceva mă mira incă și mai tare. Săptaminalul **Iașul** susține ca este anticomunist, așa cum ar fi și partidul ce-l subvenționează. Cum se explică atunci că unul din vajnici, săi redactori, Dl. Emilian Marcu, a publicat pe vremea „odioasei dictaturi și a sinistrei sale soții" zeci și zeci de ode dedicate partidului comunist, Elenei și lui Nicolae Ceaușescu? Sa fi fost maniera Domniei Sale de a-și manifesta „dizidenta"? Să fi desfășurat Domnia Sa, in adîncă ilegalitate, activitate anticomunistă, sutele de poezii encomiastice fiind un fel de paravan? Se prea poate, în fond și Dl. Iliescu a fost un fel de „dizident". Dar atunci, de ce oare Dl. Marcu nu este cel puțin ministru? Oricum, pentru colegii anticomuniști de la **Iașul**, păstrăm la redacție volumul omagial **Un gînd pentru partid** (Junimea, 1986), precum și o bogată colecție de publicații din „epocă". In volumul amintit, Dl. Marcu este prezent cu 7 (șapte) texte. Reluăm o strofă din **În adevărul țării**, dedicată **Tovarășei Elena Ceausescu**: „În adevărul țării e flacăra cea pură / E flacăra ce arde în comunistul țel, / Exemplul dat prin propria-i făptură / Înflăcărează al patriei drapel". O fi înflăcărînd ea, acum, pe lumea cealaltă, dar cum rămîne cu anticomunismul redactorilor de la **Iașul**?

x

În Iasii noștri, filmul **Piața Universității** a sosit de pe 29 aprilie,

dar n-a fost programat nici pînă azi. I-o fi teamă instituției de resort că nu va face încasări? S-o fi speriat conducerea ei de atacurile la adresa filmului emanate de Dl. Iliescu, și de unii „reprezentanți ai nației", între care Dl. Ion Solcanu, senator F.S.N. de Iași? Păi, ce facem, domnilor, iar vedem filmele prin „reprezentanții" noștri? Dar Dulea sau Suzănica l-au văzut? Gurile rele susține că „Pavka-i de vină", adică Dl. Pavel Gorcinoi, director al **O.D.F.** Iași, fost cenzor la **Comitetul județean P.C.R.** pe vremea cînd Dl. Iliescu era prim-secretar. Deh, sîngele apă nu se face!

L.A.

O propunere

Înainte se chema **Telejurnal**, dura o jumătate de ceas și reușea performanța de a nu ne comunica nimic. Acum se numește **Actualități**, și-a dublat intinderea, dar e la fel de săracă in informații. Se așează omul seara în fotoliu, dornic să vadă ce s-a mai întîmplat peste zi, pierde o oră cu ochii pe micul ecran și ce află? Că la Cotroceni a fost primita o formație de dansuri, că nu știu care fața bisericească a sfințit nu știu ce monument, că în comuna cutare a avut loc o manifestare culturală și a conferențiat cutare, că oamenii muncii din agricultură execută lucrările de sezon etc. Întreprinderile sînt falimentare, șomajul crește vertiginos, inflația de asemenea, reforma agrară înaintează cu pași de melc, țara e în pragul dezastrului, iar televiziunea ne bombardează cu informații de o banalitate desavîrșita. Practic, nimic din îngrijorările și spaimele cetățeanului nu transpare în principala emisiune de informații a zilei. După vizionarea ei, ai impresia că trăiești într-o lume al cărei mecanism funcționează multumitor, eventualele desincronizări fiind simple accidente, imediat remediabile. Cine vrea să se informeze corect trebuie, iarăși, să recurgă la posturile de radio străine, la o „anumită parte a presei", la marile cotidiene occidentale, ajunse la noi, din păcate, cu o bine calculată întîrziere. Dat fiind că **Actualitățile** sînt o emisiune pentru liniștea noastră, adică pentru dezinformarea noastră, propunem o mai judicioasă utilizare a spațiului de emisie. Ar fi, de pildă, suficient să apară o crainică simpatică și să anunțe că în țară e linește și noi putem dormi fără griji, după care să se difuzeze o peliculă prăfuită din „filmoteca de aur" sau topul muzical al penibilului Petre Magdin. Cît privește personalul departamentului de actualități, destul de numeros, el ar putea fi transferat altui departament, celui de teatru de exemplu, mai adecvat manifestarii plenare a talentelor artistice ale acestuia.

Adrian OPRINA

Colectivul de redacție: Radu ANDRIESCU, Liviu ANTONESEI (redactor șef adjunct), Emil BRUMARU (redactor șef adjunct), Codrin BURDUJA (secretar de redacție), Mariana CODRUȚ, Nicolae DABIJA, Nichita DANILOV, Alexandru DOBRESCU (redactor șef), Valeriu GHERGHEL (secretar general de redacție), Mădălina GRIGORAȘ (secretar de redacție), Ion HADARCA, Nicolae IONEL, Alina MUNGIU, Constantin PRICOP, Horia ZILIERU.

REDACȚIA: IAȘI, Casa cu absidă, Centrul civic, telefon: 981/16242.
Administrația: București, Calea Victoriei 133—135, telefon: 90/500618.

PREȚUL UNUI EXEMPLAR: LEI 6

Cititorii din străinătate se pot abona prin ROMPRESFILATELIA — Sector export-import presă, P.O. Box 12—021, telex 10376 prsfir. București, Calea Griviței nr. 64—66, sector 1.